

11.4 THẦN ULÂM

Ngày xưa, có hai người đàn ông ở chung một làng.

Một người giàu, làm rẫy năm nào lúa cũng đầy kho, chiêng, ché đầy nhà, đàn lợn, đàn trâu đầy chuồng, nhà không thiếu một thứ gì.

Một người thì nghèo quá nghèo, làm rẫy bị thất thu, đi kiếm ăn không ra một thứ gì, nhà không có của cải, cơm ăn, thức ăn nuôi vợ con không đủ giáp năm. Đi vay đi xin bà con gần xa đã chán rồi, không ai cho nữa.

Có một ngày, người nghèo đi khắp khu rừng có thần, khẩn vái các thần giúp đỡ cho làm ăn đủ nuôi sống vợ con, cầu xin thần sự giàu có, có trâu, có ché, có của cải tài sản như người ta. Ông ta đi khẩn vái trên khắp đầu suối đầu thác. Tối về nhà ngủ, ông ta mơ thấy một người nói với ông:

Ông xin sự ấm no, xin cách làm ăn, xin sự giàu sang, chúng tôi không làm được, không giúp được đâu. Ông thử gặp thần Ulâm cất giữ ống rôn, ông thử xin thần ấy xem sao, thần ấy giữ sự nghèo đói, giữ sự giàu sang nữa, ông đi xin thử xem.

Người nghèo lại hỏi:

- Làm sao tôi biết đường đi tìm thần ấy?

Vị thần báo trong giấc mơ chỉ rằng:

- Ông cứ đi quanh bờ rẫy của ông, ông sẽ gặp hang nhím, ông chui vào hang nhím đó sẽ gặp làng thần ấy, đến làng rồi ông hỏi nhà Ulâm.

Thức giấc dậy, người nghèo đói suy nghĩ về chuyện mơ. Ông nói với vợ:

- Sáng mai, vợ bới cơm cho mình nhé, mình đi tìm bon thần Ulâm giữ ống rôn, mình đi xin thần ấy sự sống, làm ăn, giàu sang. Tôi thử đi theo lời thần báo trong giấc mơ.

Ăn cơm sáng xong, ông ta mang một bầu cơm đi xuống rẫy. Ông đi vòng xung quanh rẫy một hồi thì thấy lỗ hang con nhím. Ông chui vào hang nhím. Hang nhím tối thui, đi xa thấy sáng dần, qua bên kia thấy có đất có trời, có đất khác, trời khác. Ông gặp người chăn đàn dê bèn hỏi:

- Nhà thần Ulâm ở đâu?

Người chăn dê chỉ cho ông ta:

- Nhà Ulâm trên kia cậu ơi, cái nhà cao nhất ấy.

Người nghèo đi đến nhà Ulâm, ông lên đến sân nhà; thần Ulâm hỏi:

- Ô, người nghèo đi đâu đấy?

Người nghèo đáp:

- Tôi quá nghèo, làm rẫy bị thất thu, nuôi vợ con không đủ ăn giáp năm, xin thần Ulâm giúp đỡ cho tôi chút ít để làm ăn đủ nuôi sống vợ con tôi.

Thần Ulâm nói:

- Không được đâu, tôi không biết làm đâu. Ông cất rôn của ông nằm ở dưới kia. Ông rôn của người nghèo nằm ở phía dưới, ống rôn người giàu nằm ở phía trên kia. Bây giờ ta làm thử cho cháu thấy nhé.

Thần lấy ống rôn người nghèo treo phía trên thì ống rôn lại chạy về phía dưới. Thần bảo:

- Như vậy là tôi không làm cho người nghèo giàu được.

Người nghèo nói:

- Vậy tôi không về đâu, cứ ở đây thôi, đến khi nào bà cho giàu tôi mới về nuôi vợ con tôi ở nhà. Nếu bà không cho giàu để nuôi vợ con tôi, thà rằng tôi ở luôn đây sướng hơn.

Thần Ulâm nói:

- Làm sao bà làm được. Thôi ná đây, ba cây tên đây, cháu cầm nó bắn núi kia đi. Cháu cần cái gì, cháu khẩn rồi hãy bắn.

Người nghèo nhận ná và ba cây tên. Ông ta giương ná lắp tên vào rồi khẩn:

- Tôi chỉ xin thức ăn đủ nuôi vợ con!

Người nghèo khẩn xong thì bắn một phát. Ông tiếp tục giương ná lắp tên rồi khẩn:

- Tôi xin làm rẫy thu lúa đầy kho như người ta!

Ông khẩn xin rồi bắn tiếp một mũi tên. Ông tiếp tục giương ná lắp tên rồi khẩn:

- Tôi xin sự giàu có như họ, có đầy tớ, có đàn trâu, giàu như họ!

Khẩn xin xong thì bắn một mũi tên. Bắn xong ba phát, ông trả ná cho thần Ulâm. Thần Ulâm nói:

- Cháu không lo nữa đâu. Cháu về nhà cứ lo làm rẫy tria lúa, cháu sẽ có như lời cháu khẩn, cháu về thôi không việc gì đâu.

Người nghèo khó đi về đến nhà, người vợ hỏi:

- Thế nào, đi gặp không?

Chồng kể lại với vợ chuyện có gặp thần nhưng thần không cho thứ gì, chỉ bảo về cứ làm rẫy tria lúa thôi. Từ ngày đó, người nghèo làm rẫy có lúa đủ nuôi vợ con, lúa dự bán đổi có lợn, có trâu, có ché trở thành giàu có hơn ai. Nhà có chiêng, rlung, trâu, ché, voi không thiếu thứ gì.

Người giàu thấy người nghèo trở nên giàu có, đến hỏi:

- Ông làm thế nào mà từ nghèo bước lên giàu có?

Người nghèo kể tất cả câu chuyện mình đã trải qua.

Người giàu về nhà xin với vợ mình cho mình đi xin sự giàu sang. Người vợ nói:

- Ông cầu xin cái gì nữa, nhà ta giàu thế này rồi, giàu thêm nữa mà làm gì.

Người chồng nói:

- Tôi muốn giàu hơn nữa.

Người vợ tức quá bảo:

- Nếu ông muốn thì ông cứ việc đi mà xin.

Người giàu đi theo đường người nghèo đã đi, đến làng và vào nhà thần Ulâm. Thần Ulâm hỏi:

- Người giàu đi đâu đấy?

Người giàu đáp:

- Tôi đã giàu thật, nhưng tôi muốn giàu hơn thế nữa, tôi xin bà cho thêm.

Thần Ulâm nói:

- Không có hơn nữa đâu, người giàu chỉ cỡ đó thôi.

Người giàu nói tiếp:

- Nếu bà không cho tôi, tôi không về.

Thần Ulâm đưa ná và ba cây tên, bảo:

Ông cần gì ông cứ khẩn xin, khẩn xong rồi bắn hòn núi kia.

Người giàu giương ná, lắp tên khẩn xin nhưng chẳng biết xin gì vì ông quên mất rồi. Ông chỉ còn nhớ lời vợ nói đi kiếm mắt, ông ta thốt lên lời:

- Ta muốn xin nhiều mắt!

Khẩn xong, bắn một phát. Bắn xong mắt mọc đầy thân thể mặt mũi. Ông sợ quá tiếp tục giương ná lắp tên rồi khẩn:

- Tôi muốn mất hết con mắt mọc đầy mình tôi!

Khẩn xong, ông bắn một phát ná. Bắn ná xong, các con mắt mới mọc và cả hai con mắt của mẹ sinh ra cũng mất luôn. Ông ta tiếp tục giương ná lắp tên rồi khẩn:

- Tôi chỉ muốn hai con mắt của tôi trở về lại!

Ông khẩn xong rồi bắn một phát ná. Ba cây tên đã bắn hết sạch. Ba cây tên không xin được thứ gì. Người giàu trở về làng, lâu ngày cũng nghèo dần. Cơm nuôi vợ con không đủ giáp năm, chiêm, rlung, trâu, ché trong nhà dần dần mất đi cho đến hết sạch.

Người nghèo xin sự giàu có sẽ trở thành giàu có. Người giàu có rồi muốn bắt chước người nghèo khó sẽ trở thành nghèo khó.

Người kể: Ông Lông

(Trích *Truyện cổ tích các dân tộc thiểu số Việt Nam*, Nguyễn Thị Yến (chủ biên), NXB Khoa học xã hội, trang 48-53)